

Oponentský posudok

na habilitačnú prácu „*Heidegger a Patočka – strety a rozchody*“, Mgr. Róberta Stojku, PhD.,
z Katedry filozofie a dejín filozofie FF UPJŠ v Košiciach

Fascinujúci vstup do sveta fenomenológie, do jadra vysoko náročných, prepracovaných a do podrobnosti premyslených, v mnohých ohľadoch neuveriteľne komplikovaných textov Martina Heideggera a Jana Patočku, prináša a umožňuje habilitačná práca Mgr. Róberta Stojku, PhD., zameraná na vysoko aktuálne otázky súvisiace s prezentovaním komparácie myslenia oboch výnimočných osobností vzhľadom na témy:

1. bytie, človek a fenomén; 2. bytie, pohyb a dejiny; 3. pojem každodennosti a ich reflexia a 4. veda a technika. Autor habilitačného spisu pripomína, že sa bude riadiť najmä týmito otázkami: „Do akej miery sú v Patočkovej filozofii prítomné motívy známe z Heideggerovho myslenia? Akým spôsobom Patočka pracuje s týmito motívmi? Ktoré motívy a problémy sú najvýraznejšie zastúpené u oboch týchto mysliteľov? Ktoré motívy sú oboma mysliteľmi reflektované podobne a naopak, v ktorých sa Patočka snaží kriticky rozvinúť Heideggerovo myslenie?“ (s. 9)

Hned’ na úvod posudku môžem konštatovať, že k podrobnému štúdiu predkladanej habilitácie som pristúpila s očakávaním kvalitnej a vysoko odbornej práce, ktoré ma nesklamalo. Bola som presvedčená, že obdobne, ako v tých publikačných i konferenčných aktivitách R. Stojku, ktoré som mala možnosť spoznať, aj v tejto práci pôjde o vyvážený a vysoko fundovaný filozofický text, ktorého viditeľnou stránkou bude skutočne poctivý, náročný prístup. Poznám viaceré texty autora, najmä jeho monografiu „*Patočkova filozofia dejín*“ (Košice 2013); prácu v spoluautorstve s prof. Janom Zouharom: „*Kapitoly z dejin české filozofie 20. století*“ (Košice 2015); parciálne štúdie venované Patočkovi a Heideggerovi, publikované v rámci projektov APVV v monografiách a zborníkoch domovskej katedry autora v Košiciach. Sledovala som jeho referáty a vystúpenia nielen na konferenciách na Slovensku, ale aj v Čechách. Po podrobnom preštudovaní predkladaného habilitačného spisu, domnievam sa, môžem aspoň čiastočne porovnávať. Som presvedčená, že tak, ako aj v prípade predchádzajúcich spomenutých projektov, aj v tomto prípade ide o precízny, premyslený, vysoko profesionálny, argumentačne vyvážený text. Autor nepoľňuje z latky náročnosti. Zvolí si ľahšú tému a neľahký prístup: komparáciu názorov

dvoch vyhranených postáv, predstaviteľov fenomenologického prúdu, ktorý nepochybne patrí k najobtiažnejším na interpretáciu. Oceňujem autorovu snahu priblížiť komparáciu (vyššie v krátkosti vymenovaných) špecifických tém, s ohľadom na disproporciu a či zlom Heideggerovej pozície pred obratom /Kehre/ (ktorý podrobne R. Stojka približuje a vysvetľuje) a po ňom a reflexiu, ktorú zaznamenávame v súvislosti s textami Jana Patočku. Spočiatku možno dychtivého nechať sa inšpirovať nielen Husserlom, ale práve Heideggerom (a mnohými ďalšími autormi a autorkami, akiste). Neskôr však (resp., dá sa povedať v mnohých prípadoch súbežne), skutočne kritického Heideggerovho „pozorovateľa“, využívajúc a preberajúc niektoré námety z jeho textov na to, aby (aj) na nich vystavil svoju vlastnú koncepciu, v mnohých ohľadoch, myslím, dokonalejšiu. Patočka pri viacerých svojich interpretáciách vychádza z Heideggerových analýz, ako na viacerých miestach pripomenu (aj) autor habilitácie. Spomeňme napr. určenie človeka ako dejinnej bytosti, kde podľa R. Stojku Patočka vychádza jednoznačne z Heideggerovej koncepcie pred obratom (s. 28). Konštatuje, že v mnohých prípadoch sú prepojenia viditeľné, avšak naozaj skôr ako východiskové impulzy. Patočka niektoré námety prijme a integruje do svojej filozofie (ako napr. vyššie spomínanú tému určenia človeka ako dejinnej bytosti), avšak spravidla ich vždy kriticky rozvíja vlastným spôsobom (s. 29), čo je, nazdávam sa, výsostne pozitívna skutočnosť.

Od prvých strán habilitácie je viditeľný autorov cit pre detaily. Porovnáva náročné fenomenologické texty, zvýrazňuje pasáže, ktoré môžu napomôcť čitateľovi v lepšej orientácii. Upozorňuje na posuny v terminologickom uchopení jednotlivých pojmov a či celých tém v kontexte tvorby oboch osobností. Svoje úvahy vhodne podkladá názormi predovšetkým českých a slovenských autorov, zaoberajúcich sa podrobným štúdiom Patočkovej filozofie, je však viditeľné, že nie je na nich závislý. Vyjadruje svoje názory a svoje stanoviská, svoje postrehy a kritické výhrady. Prevedie percipienta jadrom koncepcie Patočku, pričom na ňu nenazerá ako na strnulý, ďalej sa nevyvíjajúci systém, ale naopak. Pripomenú to napr. aj pasáže, v ktorých uvažuje o živote vo svete, ktorý sa „musí stať otvoreným, pripraveným čeliť problematickej a nezaistenosti“ (s. 65). Patočkova koncepcia asubjektívnej fenomenológie, ktorú vystaval čiastočne aj na podnetoch a podklade vychádzajúcim z Heideggerovej analýzy časovosti a dejinnosti, je ďalšou z rady ukážok „prekročenia“ učiteľa žiakom. Mimoriadne zaujímavou sa ukazuje aj kapitola číslo tri, v ktorej, o. i., autor uvažuje aj o fenoméne každodennosti. To je, myslím, ďalšia z rovín úvah Patočku, ktorá má svoje prepojenie (a ktorá môže byť podnetná) aj s uvažovaním súčasného človeka, žijúceho vo svete neistôt. Obdobnú situáciu zaznamenávame aj pri interpretovaní

solidarity otriasených (v 4. kapitole), ktorú môžeme v intenciách Patočkovej filozofie interpretovať ako solidaritu „duchovných ľudí, tých, ktorí chápu nielen túto *najzákladnejšiu rovinu* – rovinu *slobody* od *viazanosti k životu*, ale aj hlbšiu rovinu celého problému“ (s. 99). R. Stojka pripomína, že v rukách tých, ktorí sú schopní pochopiť disproporcie dnešnej doby, jej hrozby a nepomer v mnohých oblastiach („... medzi bohatým severom a chudobným juhom, či medzi kresťanským a islamským svetom...“ – s. 99), sú, slovami Jana Patočku z *Kacírskych esejí*, „... potenciálne všetky sily, na základe ktorých jedine môže dnešný človek žiť“. Solidarita otriasených je schopná povedať *nie* k tým mobilizačným opatreniam, ktoré *eternizujú vojnový stav* (kurz. R. S.)“ (s. 99). R. Stojka pripomína, že za týmto súborom Patočkových úvah sú námety vychádzajúce, o. i., aj z Heideggerových prác o vede a technike, ktoré, na rozdiel od iných možných tém Patočka „u Heideggera v období po obrate filozoficky akceptuje“ (s. 103). Autor habilitácie pripomína, že „Samotný Patočka je však vo svojom filozofickom myšlení radikálnejší a konkrétnejší ako Heidegger, ktorý sa mu zdá byť v tejto otázke pasívnym, až defétistickým. (...) Menej radikálnym východiskom je pre neho myšlienka *solidarity otriasených*, ktorá by sa mohla postaviť proti zmienenému technickému pochopeniu sveta v skutočnosti“ (s. 103-104).

R. Stojka svoju prácu zavŕšuje konštatovaním faktu, že samotnému Patočkovi neboli známe (z pochopiteľných dôvodov) všetky práce Heideggera. Otvára sa priestor pre ďalšie analýzy a filozofické skúmania autorov, ktorých daná problematika inšpiruje.

Konštatujem, že posudzovaná habilitačná práca Mgr. Róberta Stojku, PhD.: „*Heidegger a Patočka – strety a rozchody*“, spĺňa všetky vecné i metodologické a formálne kritériá, ktoré sú požadované pri tomto type vedeckých textov. Téma, ktoré autor spracoval, je relevantná odboru, v ktorom úspešne dlhodobo vedecky i pedagogicky pôsobí. R. Stojka svojou habilitačnou prácou, ako aj ďalšími aktivitami jednoznačne preukázal, že patrí k popredným osobnostiam v oblasti skúmania dejín filozofického myšlenia na Slovensku.

Ako som už pripomenula, habilitačný spis je vypracovaný s nesmiernou precíznosťou a zmyslom pre detail. Problémy, na ktoré autor upriamil pozornosť sú prebádané z rôznych uhlov pohľadu, argumentačne podložené a kriticky reflektované. Nemám výhrady k metódam používaným autorom, ani k úrovni spracovania habilitácie. Po jazykovej i citačnej stránke ide o skvele spracovaný bezchybný text.

Habilitačná práca spĺňa požiadavky kladené na habilitačné práce v odbore filozofia a preto plne **doporučujem** pokračovanie habilitačného konania pred vedeckou radou

Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a po úspešnej obhajobe
navrhujem mu udeliť vedeckopedagogický titul docent pre odbor dejiny filozofie.

v Bratislave 29. 4. 2018